

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 8-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09003**

Områdesnamn: **AVANÄSETS SANDDYNAMRÅDEN** (3 delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 7K NV, Mittpunkt: 7K 6b 21

Areal: 1 102 ha land

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Naturvetenskaplig kust- och havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m. Terrängformer: flygsandsfält, sanddyner.

Riksvärde

dyner		fauna
våtmarkskomplex	topogent kärr	flora
	sumpskog	

Värdeomdöme: Särpräglade dynlandskap med stora skönhetsvärden. Området rymmer flera sällsynta arter insekter och på Gotland ovanliga växter. Geologiskt och biologiskt har området sina största värden i de mäktiga dynerna, den pågående dynbildningen och den intressanta floran och faunan. Nordermorerna är en skogsmyrmosaik med topogena kärr och sumpskog. Området har en värdefull flora.

Huvudkriterier:

- A. Nyckelområde. Geovetenskapligt och biologiskt intressant område med 10-20 m höga dyner.
- B. Efter Gotska Sandön det bästa exemplet i landet på sådant landskap.
- C. Unik vegetationsutveckling, stort inslag av på Gotland ovanliga växtarter, särpräglat insektsliv med förekomst av sällsynta arter.
- E. Unikt landskap med stora skönhetsvärden.

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, representativitet, kontinuitet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av i huvudsak opåverkat landskap kan bibehållas. Turismen kan lokaliseras enligt kommunens områdesplan. De områden som i dag är i stort sett fria från bebyggelse undantas från ny bebyggelse.

Områdets värden kan reduceras om inte turismen/friluftslivet även framdeles kan utvecklas inom den struktur (vägar och målpunkter) som används i dag liksom även av ny bebyggelse i området.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Ullahau och Skalahauar är naturreservat.

Området ingår i område av riksintresse för friluftsliv I 1 Fårö.

Nordermorerna ingår i Myrskyddsplanen (Msp).

Ullahau och Skalahauar är av regeringen föreslagna Natura2000-områden (144 + 29 ha).

Områdets huvuddrag: Området karaktäriseras av ett dynlandskap med våtmarker och sandtallskog. Några låga raukar står vid stranden SSV om Holmuddens fyr.

Vegetationen består vid stränderna av dynvegetation, medan tallskogar intar de centrala delarna av det östra området. Våtmarkerna påverkas av ett förhållandevis surt vatten, något som gett upphov till en för Gotland unik vegetations-, torv- och sedimentutveckling. Kärren kantas ofta av bårder av klibbal, och arter som stensöta, kråkbär, dystarr och olika vitmossor indikerar en kemiskt annorlunda miljö i jämförelse med övriga Gotland. I området växer också flera intressanta svamparter. Nordermorerna är en skogsmyrmosaik med topogena kärr och sumpskog. Området har en värdefull flora.

Kustvattnen utanför östra Fårö utgör betydelsefulla rast- och övervintringsplatser för sjöfåglar.

Sandshajd utgörs av ett komplex av stora och mäktiga dyner som formerat sig till en ca 1,5 km lång, bågformigt utsträckt rygg. Dynbildning pågår fortfarande, och lämningar efter tidigare begravda träd ger området ett orört utseende. På de obundna sandyterna förekommer i rikt mått s k ripple marks (vindskapade små ryggar).

Vegetationen är av dynkaraktär och hyser ett stort inslag av för Gotland ovanliga växtarter.

Naturreservatet Ullahau får sin prägel av den stora hästskoformade Ullahau-dynen. Denna höjer sig 15 m över omgivningen och omsluter en 1,3 km bred s k deflationsyta, från vilket materialet i dynen hämtats av vinden. Vegetationen har dynkaraktär, och äldre tallskog omger dynerna. Fågellivet är intressant med förekomst av bl a nattskärna och lärkfalk. Det speciella lokalklimatet samt förekomsten av öppna sandområden och gammal tallskog har medfört ett särpräglat insektsliv med flera sällsynta arter.

Naturreservatet Skalahauar utgörs av ett 28 ha stort område med flygsand beläget på Avanäsets sydöstra del. Sanden ligger samlad i höga dyner och landskapet är vågigt och kuperat. Områdets allmänna morfologi tyder på att omfattande sandvandring ägt rum under tidigare perioder. Exakt när dynområdet bildades vet man inte, men sannolikt skedde det under 1700- och 1800-talet, då befolkningsökningen ledde till ett högintensivt markutnyttjande. Numera är större delen av Avanäset bevuxet med tallskog. I fuktiga sänkor växer klibbal, ett eljest ovanligt träd på Gotland, och här kan man träffa på den lilla orkidén spindelblomster. På några ställen finns också mer ängsbetonad mark. Växttäcket är tunt och består främst av mossor och lavar. Fältskiktet är ofta artfattigt.

Förutsättningarna för friluftsliv är goda, främst för bad, ostörda solbad och strövande. Skalasandsviken är dock en sandstrand med farliga strömförhållanden.

Odlingslandskapet vid Ava gård domineras av sandiga betesmarker med inslag av tallskog. I området finns på flera håll sandgräshedar med typiska arter såsom sandstarr, sandsvingel, borsttätel, gulmåra och monke. I tallskogen växer på ett håll gotlandsmåra. Avarönn är en sällsynt art som förekommer spritt i området.

Vid Ava finns en fridlyst ek, Avaeken, som är naturminne. Eken hyser en synnerligen rik lavflora och här har sju rödlistade lavararter påträffats.

Anmärkningar: VMI-ID: 7K6B08--09 (Msp)

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Gudmarsson, A., 1976: *Natureservatet Skalasand, Fårö, Gotlands län. Botanisk inventering*. –Statens naturvårdsverk.

Janzon, L.-Å., 1987: *Ullabaus gaddsteklar*. –Länsstyrelsen i Gotlands län

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.

Naturvårdsverket, 1994: *Myrskyddsplan för Sverige*.

Skoglund, 1975: *Ullabau naturreservat, Gotlands län. Biologisk inventering samt förslag till skötselplan*. –Statens naturvårdsverk.